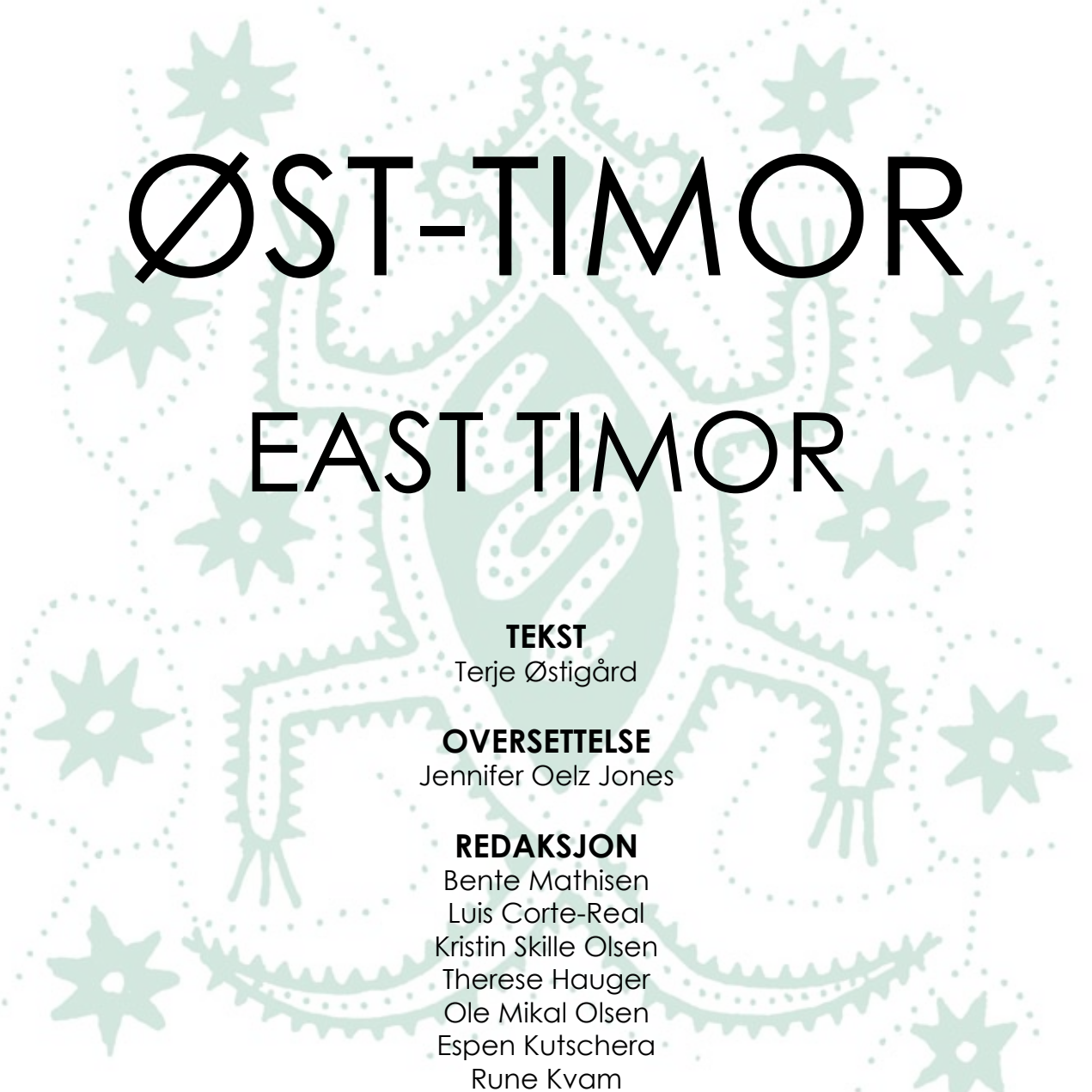

ØST-TIMOR

EAST TIMOR

TEKST

Terje Østigård

OVERSETTELSE

Jennifer Oelz Jones

REDAKSJON

Bente Mathisen
Luis Corte-Real
Kristin Skille Olsen
Therese Hauger
Ole Mikal Olsen
Espen Kutschera
Rune Kvam

© Hordamuseet - 2005

Forsidefoto: Tradisjonell vev til *tais*. Hordamuseet

Layout: Morten Kutschera/Arkikon og Rune Kvam/Hordamuseet

Omslag: Morten Kutschera/Arkikon

Trykk: PDC Tangen

FORORD

Det er en stor glede og ikke så lite av en begivenhet at historisk øst-timoresisk gjenstandsmateriale blir vist i Norge. I nærmere ett og et halvt år har Støttegruppen for Øst-Timors kvinner, Bergen kommune v/Fana og Ytrebygda kulturkontor og Hordamuseet arbeidet sammen for å sette fokus på Øst-Timor.

2005 markerer 100-års jubileet for oppløsningen av unionen mellom Sverige og Norge. I hundre år har vi som selvstendig nasjon videreutviklet og bygget vår identitet og vårt kulturelle selvbylde. Når 100 år er gått er det naturlig og nødvendig å kikke nærmere på hvem vi er og hvem vi vil være.

Hva betyr frihet, hva er det å være et folk, hvordan forstår vi forholdet mellom stat og nasjon? Hva betyr de store felleskapene for oss? Hva danner, vedlikeholder og endrer innholdet i disse?

Dette er store spørsmål som vi kanskje bør ha med oss hele tiden, og som på ingen måte lar seg fullt ut besvare gjennom en utstilling og et utvekslingsprosjekt mellom Øst-Timor og Norge. Vi håper likevel å kunne bidra til å sette disse spørsmålene på dagsorden.

Nasjonale symboler slik de kommer til uttrykk i drakt og tekstiler er en viktig arena for meningsproduksjon i dagliglivet, både til hverdag og fest. I Norge har vi sterke og mangfoldige folkedrakttradisjoner langt tilbake i tid. Det vi oppfatter som bunadstradisjoner har fått et symbolsk innhold knyttet til vår tilhørighet og identitet.

På samme måte er folkedrakttradisjonene på Øst-Timor sterkt ladet med symbolsk innhold. Øst-Timor som ble en selvstendig nasjon fra 2002, er inne i gjennomgripende endringsprosesser. Politisk kamp, kamp for ressursene og forming av en egen identitet er en del av nasjonsbyggingen.

PREFACE

It is a real pleasure and a great event that historical East Timorese items will be exhibited in Norway. For almost a year and a half Solidarity with Timorese Women, Fana and Ytrebygda Cultural Office of Bergen Municipality and Hordamuseet has worked on setting focus on East Timor.

2005 marks the 100-years celebration of the dissolution of the union between Sweden and Norway. During these one hundred years as an independent nation, we have further developed and built upon our identity and our cultural self-picture. When a hundred years have gone by, it is natural and necessary to take a closer look at who we are and who we wish to be.

What does freedom mean, what does it mean to be a nation, and how do we comprehend the relation between state and nation? What do large solidarities mean to us? What forms, maintains and alters the content of these?

These are questions at large which we should perhaps carry with us at all times, and which can not be answered fully by an exhibition and exchange project between East Timor and Norway. Even so, we hope we can help put these questions on the agenda.

As they appear on costumes and textiles, national symbols are an important arena for producing meanings in daily life, both for everyday and special. In Norway, our strong and numerous folk costume traditions date way back. That which we interpret as national costume traditions has acquired a symbolic content tied to our belonging and identity.

Similarly, the folk costume traditions in East Timor are highly charged with symbolic content. An independent nation since 2002, East Timor is undergoing a radical process of change. Political struggle, struggle for resources and forming one's own identity are part of building a national identity.

Produksjonen av de tradisjonelle *taisene* er så å si den viktigste byggestenen i de øst-timoresiske draktene. Det er kvinnene som vever og holder ved like kunnskapen. Særlig for enslige forsørgere på Øst-Timor har dette bidratt svært mye til å holde liv i en vanskelig økonomi. Når grunnlaget for en ny økonomi legges idet Øst-Timor er blitt selvstendig, vil endringer også med hensyn til produksjonsmåter og dermed kvalitet og kunnskap komme raskt. Vi vet at dette både har positive og negative konsekvenser.

Vi vil håpe at kvinnene kommer til å være med på denne utviklingen, at kunnskapen blir ivaretatt og at tekstilene fremdeles kan få leve sitt liv i tradisjon.

Vårt mål er å bygge nettverk, lære av hverandre og se samspill mellom likheter og forskjeller.

Vi vil få rette en stor takk til våre bidragsytere som er Utenriksdepartementet, Norske Kunsthåndverkere, Norsk kulturråd og Norad. Uten disse ville utstillingen og selve prosjektet ikke latt seg realisere.

Therese Hauger
direktør
Hordamuseet

The production of the traditional *tais* is so to speak the most important building block in the East Timor costumes. It is the women who weave and uphold this knowledge. For single parents in particular in East Timor, this has contributed greatly to keeping a difficult economy alive. Now that East Timor has become independent, rapid changes will occur in terms of production trends and therefore quality and knowledge once the foundation for a new economy is established. We know that this has both positive and negative consequences.

We hope that women will be a part of this development, and that knowledge will be preserved so that the textiles can still live their life of tradition.

Our aim is to build a network, learn from one another, and observe the interplay between similarities and differences.

We would like to thank our contributors, to include the Ministry of Foreign Affairs, The Norwegian Association of Arts and Crafts, Arts Council Norway and Norad. Without their help, this exhibition and the project itself would not have been possible.

Therese Hauger
Director
Hordamuseet

INNLEDNING

Kvinneorganisasjonen Alola Foundation støtter tradisjonell tekstilproduksjon, siden målet for de levende kvinnene på Øst-Timor er å bedre egne levekår og bli økonomisk selvstendige¹.

I 2001 mottok "Støttegruppen for Øst-Timors kvinner" timoresiske bunadssjal der åttebladsrosen dannet mønsteret. Åttebladrosen er som kjent ofte benyttet i norske bunader. Dette vakte nysgjerrighet og gjenkjennelse. Sjalene var starten på et samarbeid, der Støttegruppen i Norge mottok vakre tradisjonelle bunader: Tais, fra Øst-Timor. Tais ble vist på utstillinger i 2002 og 2003.

Bunadene er vevd av tradisjonell, plantefarget og håndspunnet bomull, - eller av nyere, syntetisk farget og industrielt produsert tråd. Mønstre og farger på bunadene fra Timor viser lokale symbol, farger og vaner, på samme måte som bunadene i Norge sier mye om hvem du er - og hvor du kommer fra.

Takket være hjelp fra Alola Foundation, har forprosjektet "*Nasjonale symbol - Bunader Norge Øst-Timor*" fått samlet bunadstekstiler fra hele Øst-Timor.

Vi vil rette en spesiell takk til Alola Foundation sin grunnlegger, Øst-Timors førstedame, Kirsty Sword Gusmão for invitasjon til å besøke Alola Foundations stab i 2004. Sommeren 2004 besøkte Luis Corte-Real, Bente Mathisen og Yara Corte-Real Mathisen åtte av Alolas tekstilverksteder spredt over hele Øst-Timor.

En varm takk til Alolas tekstilkonsulent Lala Noronha, til prosjektmedarbeiderne Teresa Barros, Leonor Bernardo, Nina de Andrade, og til sjåfør Antonio Luis Pereira som la alt til rette for et godt besøksprogram. Teresa Barros samlet de fleste tekstilene som er brakt til Norge. Teresa og Leonor

INTRODUCTION

Alola Foundation is a NGO working for the advancement of the women of East Timor. The aim of the Alola programme for support to the national handcrafts industry is to empower women to achieve economic independence¹.

Network for Norwegian and East Timorese Women (NET) received traditional Timorese textiles, Tais, from Alola in 2001. The Tais had the eight-bladed rose as woven pattern. The rose is frequently applied in Norwegian national costumes, and the reaction was recognition and curiosity. As a follow-up, NET received beautiful traditionally woven textiles from Alola, which were shown at displays in Norway in 2002 and 2003.

Tais are produced of hand spun, plant-pigmented cotton or of modern synthetically dyed and industrially produced cotton. Pattern and colours bear witness of local Timorese symbols, traditions and habits, similar to the Norwegian national costumes, which witness origin and kinship.

The Norwegian preliminary project "*National symbols and costumes, Norway Timor Leste*" has assembled textiles from all over Timor, thanks to the help of Alola Foundation.

We would like to present our special thanks to the founder of Alola Foundation, First Lady Kirsty Sword Gusmão, for inviting us to visit the staff of Alola Foundation in 2004. During summer 2004, Luis Corte-Real, Bente Mathisen and Yara Corte-Real Mathisen visited eight Alola workshops.

Warm thanks to Tais consultant Lala Noronha, programme officers Teresa Barros, Leonora Bernardo, Nina de Andrade and driver Antonio Luis Pereira, who nicely prepared the visiting programme. Teresa Barros collected most of the textiles brought to Norway. Teresa and Leonor introduced us to the Alola district coordinators. Thanks to project manager

hjalp med tilrettelegging av besøkene distriktene. Takk også til prosjektleder Mary Larkin for god oppfølging av kontakter med Alola Foundation i 2005.

Videre hadde feltarbeidet i 2004, ja hele prosjektet, ikke vært mulig uten distriktskoordinatorene Maria Piedade da Cruz (Dili), Alberto Pires (Baucau), Domingas dos Santos (Maliana), Elsa Soares og Ermelinda da Costa (Suai), Joanita Jacinto (Com), og Pascoela Freitas (Lospalos). Det er de levende kvinnene i distriktene som er de fremste bærerne av tradisjonelt håndverk. Det er de som holder tradisjonene levende, som fornyer, og som lærer videre det krevende og sammensatte håndverket.

Takk til de mange levende kvinnene vi møtte, som vi ikke kjenner navnet på. Det var deres arbeid over veven som ga oss innblikk i hvilken fordringsfull oppgave det er å skape vakkert kunsthåndverk, med de enkleste verktøy.

Målet med forprosjektet *"Nasjonale symbol - Bunader Norge Øst-Timor"* er å rette oppmerksomhet mot bunadstradisjoner på Øst-Timor, og å vise særtrekk og fellestrekk knyttet til bunadstradisjoner i Norge og på Timor.

Gjennom prosjektets besøksprogram i 2006, håper vi å knytte kontakter mellom norske og timoresiske miljø som er interessert i og arbeider med tekstiler, både i en tradisjonell og en fornyende form.

Vi inviterer deg til å være med på et samarbeid mellom Norge og Øst-Timor!

Bente Mathisen
Leder
Støttegruppen for Øst-Timors kvinner

Mary Larkin for good follow-ups from Alola Foundation in 2005.

The field-work made in Timor Leste had not been possible without the district coordinators Maria Piedade da Cruz (Dili), Alberto Pires (Baucau), Domingas dos Santos (Maliana), Elsa Soares and Ermelinda da Costa (Suai), Joanita Jacinto (Com), and Pascoela Freitas (Lospalos). The weaving women keep up textile traditions, renew and pass on in-depth know-how of the handicraft.

We would also like to present our thanks to all the anonym weavers we met along the 2 weeks field-work in Timor Leste. Their work by the weave showed us how complicated and challenging it is weaving such beautiful textiles with simple tools, and yet being able to produce unique pieces of artistic value.

The objective of the preliminary project *"National symbols and costumes, Norway Timor Leste"* is to focus on national traditions in Norway and Timor Leste, to show diversity, similarity and differences.

Through a visiting programme in 2006, we hope to develop network contacts between Norwegian and Timorese textile producers, network for traditional handcraft, art and craft, and renewal of local traditions.

We invite you to join the cooperation Norway - Timor Leste.

Bente Mathisen
Leader
Network for Norwegian and East Timorese Women

Innhold

Forord	3
Innledning	5
Innhold	7
Den røde tråden	9
Den nakne sannhet	9
Real- og storpolitikk og selvstendighet – to ulike historier	12
Realpolitiske fotnoter i historiens bakspeil	14
Krokodillens tårer	18
Krokodilletårer – Øst-Timors historie i sitater	20
Identiteter, etnisitet og forestilte fellesskap	22
Fra tradisjon til nasjon	26
Fremtid i fortid	32
Symbolenes makt og voldens forakt	33
Folkedrakt og bunad	36
Øyer av historie og verdensveven	38
Krokodille i paradiset?	40
Nobels fredspris 1996	41
Fra storpolitikk til vanlige mennesker	45
Takk til	48
Litteratur	48
Internett	48

Contents

Preface	3
Introduction	5
Contents	7
The red common thread	9
The naked truth	9
Real and high politics and independence – two different histories	12
Realpolitical footnotes in retrospect	14
Crocodile tears	18
Crocodile tears – East Timor's history in quotations	20
Identities, ethnicity and the notion of solidarity	22
From tradition to nation	28
The future in the past	30
The power of symbols and violence held in contempt	32
Folk costumes and national costumes in Norway	36
Islands of history and the world's interwoven network	38
Crocodile in paradise?	40
Nobel Peace Prize 1996	41
From high politics to average people	45
Acknowledgements	48
Literature	48
Internet	48

NASJONALE SYMBOLER: ØST-TIMOR OG NORGE

Den røde tråden

Rødt er den dominerende fargen i tekstiler og symboliserer liv, blod, mot og kampen for nasjonal frihet.

Den nakne sannhet

- Øst-Timor er verdens yngste nasjonalstat og ble offisielt anerkjent av FN 20. mai 2002.
- Motstandslederen Xanana Gusmão ble Øst-Timors første president.
- 30. august 1999 stemte et overveldende flertall av innbyggerne på Øst-Timor for selvstendighet.
- Etter valget ble over 2000 drept av indonesiske, militante styrker og 75% av landets befolkning ble tvangsflyttet.
- Øst-Timor var kolonialisert av Portugal til 1975.
- Vest-Timor var kolonialisert av Nederland til 1945 og ble sammen med andre koloniserte øyer nasjonalstaten Indonesia.
- Indonesia invaderte Øst-Timor 7. desember 1975 og massakrerte 1/3 av Øst-Timors befolkning.
- Dette var lenge et av verdens glemte folkemord hvor 200,000 mennesker døde av krig, sult og sykdom.
- USA og Vesten støttet Indonesia og president Suharto.
- I 1996 fikk Carlos Filipe Ximenes Belo og José Ramos-Horta Nobels Fredspris.
- Hovedstad: Dili.
- Befolkning: 1 million.

NATIONAL SYMBOLS: EAST TIMOR AND NORWAY

The red common thread

Red is the dominant color in textiles and symbolizes life, blood, courage and the struggle for national freedom.

The naked truth

- East Timor is the world's youngest nation and was officially recognized by the U.N. on May 20, 2002.
- Resistance leader Xanana Gusmão became the first president of East Timor.
- On August 30, 1999, an overwhelming majority of the inhabitants of East Timor voted for independence.
- After the election, more than 2,000 were killed by Indonesian military forces, and 75% of the country's population were forced to move.
- East Timor was a Portuguese colony until 1975.
- West Timor was a colony of the Netherlands until 1945. Together with other colonized islands, it became the nation Indonesia.
- Indonesia invaded East Timor on December 7, 1975, and massacred 1/3 of East Timor's population.
- One of the world's long forgotten genocides, 200,000 people died as a result of war, starvation and disease.
- USA and the West supported Indonesia and President Suharto.
- In 1996, Carlos Filipe Ximenes Belo and José Ramos-Horta received the Nobel Peace Prize.
- Capital: Dili.
- Population: 1 million.

Tradisjonelt øst-timoresisk bolighus og kornlager, Lospalos
 Foto: Bente Mathisen
Traditional East Timorese dwelling and granary, Lospalos
 Photo: Bente Mathisen

Barn sanker skjell på stranden Com.
 Children gathering shell at Com beach.

Foto: Elisabeth Eide
 Photo: Elisabeth Eide

National anthem English translation

*Fatherland, fatherland, East Timor our Nation
 Glory to the people and to the heroes of our liberation
 Fatherland, fatherland, East Timor our Nation
 Glory to the people and to the heroes of our liberation
 We vanquish colonialism, we cry: down with imperialism!
 Free land, free people, no, no no to exploitation.
 Let us go forward, united, firm and determined
 In the struggle against imperialism, the enemy of people,
 until final victory, onward to revolution.*

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

Real- og storpolitikk og selvstendighet – to ulike historier

Norge var i union med Danmark i 434 år – ”400-årsnatten” – fra 1380 til 1814. Øst-Timor var kolonialisert av Portugal i 463 år – fra 1512 til 1975. Begge land erklærte seg selvstendige, men friheten var kortvarig og Norge gikk i union med Sverige og Øst-Timor ble invadert av Indonesia. I 1905 ble Norge helt fritt etter 525 år, mens Øst-Timor fikk sin selvstendighet i 2002 etter 490 år.

I Norge var det en fredelig prosess til tross for en liten krig. Danmark var alliert med Frankrike, og etter Napoleons fall måtte Danmark avstå Norge til Sverige i Kieltraktaten fra januar 1814. I et forsøk på å gjøre Norge selvstendig ble grunnloven vedtatt 17. mai på Eidsvoll. Etter en kort krig med Sverige måtte den norske kong Christian Fredrik fra Danmark gi fra seg tronen til svenskekongen, og unionen med Sverige ble godtatt av det norske Storting 4. november 1814.

I april 1974 ble Portugal frigjort fra diktaturet og den siste prosessen med avkolonialisering startet. Tre politiske organisasjoner oppsto raskt i Øst-Timor som kjempet for frihet og selvstendighet. *Fretilin – the Revolutionary Front for an Independent East Timor* – var ledet av blant annet José Ramos-Horta. Indonesia og USA stemplet *Fretilin* som en kommunistisk organisasjon.

Indonesia med ca. 140 millioner innbyggere fryktet invasjon fra Øst-Timor med sine 650,000 innbyggere.

Real- and high politics and independence – two different histories

Norway was in union with Denmark for 434 years – ”The 400 Dark Years” – from 1380 until 1814. East Timor was a colony of Portugal for 463 years – from 1512 until 1975. Both countries claimed their independence, but freedom was brief. Norway became part of the union with Sweden, while East Timor was invaded by Indonesia. In 1905, Norway became completely free after 525 years, while East Timor did not gain its independence until 2002, after 490 years.

In Norway, this process was peaceful despite a small war. Denmark was allied with France. After the fall of Napoleon, Denmark was forced to cede Norway to Sweden in the Treaty of Kiel in January 1814. In an attempt to make Norway independent, the constitution was passed at Eidsvoll on May 17th. After a short war with Sweden, the Norwegian King Christian Fredrik from Denmark had to give up the throne to the Swedish king. The union with Sweden was approved by the Norwegian parliament on November 4, 1814.

In April 1974, Portugal was liberated from dictatorship and the final process of decolonization began. Three political organizations in East Timor quickly formed and fought for freedom and independence. *Fretilin – the Revolutionary Front for an Independent East Timor* – was led by José Ramos-Horta, and others. Indonesia and the U.S. labeled *Fretilin* a communist organization.

Demonstrasjon for uavhengighet i Dili, 25. august 1999

Foto: Scanpix / Darren Whiteside

Pro-independence rally in Dili, August 25th 1999

Photo: Scanpix / Darren Whiteside

Fra 1965 var Suhartos regime i Indonesia en del av USAs kamp mot kommunismen i Asia ideologisk og geografisk. Strategisk var Øst-Timor viktig i USAs våpenkappløp. Stredet nord for øya var det eneste dype, undersjøiske området hvor atomubåter kunne krysse ubemerket fra Stillehavet til det Indiske havet. Hvis ikke dette stredet var trygt, så måtte amerikanske ubåter ta den lange omveien syd for Australia.

Etter en kort borgerkrig med høye dødstall erklærte *Fretilin* Øst-Timor for en selvstendig nasjon 28. november 1975. President Gerald Ford og utenriksminister Henry Kissinger besøkte Indonesias president Suharto 4-6. desember. 7. desember ble Øst-Timor invadert av Indonesia og 90% av den indonesiske hærens våpen kom fra USA.

I 1905 løsrev Norge seg fra unionen med Sverige. Kong Oscar II nektet å godkjenne konsulatloven som Stortinget hadde vedtatt. Unionen mellom Norge og Sverige var en personalunion gjennom kongen, og hvis han sluttet å fungere som norsk konge, ville unionen være oppløst. Statsminister Christian Michelsen erklærte Norge selvstendig 7. juni. Dette var en dristig handling og flere i Sverige ønsket å gå til krig, men moderate krefter vant frem. 16. oktober anerkjente den svenske Riksdagen Norge som selvstendig nasjon, og det ble formelt godtatt internasjonalt ved Karlstadforliket 26. oktober.

I 2002 ble Øst-Timor en selvstendig nasjon. Det internasjonale samfunnet var endret og storpolitikken muliggjorde at Øst-Timor ble et eget land. I 1905 var mange i Norge villige til å gå i krig for å oppløse unionen. Sverige som den sterke part muliggjorde en fredelig løsning. En følge av

With its approximately 140 million inhabitants, Indonesia feared an invasion from East Timor and its 650,000 inhabitants. From 1965, Suharto's regime in Indonesia was part of the U.S. battle against Communism in Asia, ideologically and geographically. Strategically, East Timor was important for the U.S. arms race. The strait to the north of the island was the only deep underwater area where atomic submarines could pass unnoticed from the Pacific to the Indian Ocean. If this strait were not secure, American submarines would have to take the long detour south of Australia.

After a short civil war resulting in a high death toll, *Fretilin* declared East Timor an independent nation on November 28, 1975. President Gerald Ford and Secretary of State Henry Kissinger visited Indonesia's President Suharto from December 4th to 6th. On December 7, East Timor was invaded by Indonesia. 90% of the Indonesian military's weapons came from the U.S..

In 1905, Norway pulled out of the union with Sweden. King Oscar II refused to approve the consular law that Parliament had passed. Norway and Sweden were united under a common king. If King Oscar II no longer functioned as Norwegian king, the union would be dissolved. Prime Minister Christian Michelsen declared Norway independent on June 7, 1905. This was a daring action and many Swedes wanted to go to war. However, moderate forces triumphed. On October 16th, the Swedish Parliament recognized Norway as an independent state, and Norway was formally accepted internationally at the Karlstad Agreement on October 26, 1905.

Christian Michelsen. Foto / Photo: Anders Beer Wilsø
Nasjonalbibliotekets billedsamling

In 2002, East Timor became an independent nation. The international

unionsoppløsningen var delingene av de ulike Nobelsprisene og Norge fikk fredsprisen etter ønske og testamentet til Alfred Nobel. Landet som var villig til å gå i krig for selvstendigheten ga i 1996 Carlos Belo og José Ramos-Horta Nobels Fredspris for deres innsats for en rettferdig og fredelig løsning på konflikten i Øst-Timor.

Fredsprisen har hatt positiv betydning for opprettelsen av Øst-Timor som selvstendig stat. Et av kriteriene for at en stat er selvstendig er at det internasjonale samfunnet anerkjenner staten. Det er ikke tilstrekkelig at en stat definerer seg selv som selvstendig. Norge ble ikke selvstendig 7. juni 1905, men ved Karlstadforliket 26. oktober. Øst-Timor ble ikke selvstendig 30. august 1999, men ved FNs anerkjenning 20. mai 2002.

Realpolitiske fotnoter i historiens bakspeil

Definisjonen av en ambassadør som en “person som lyver i utlandet til fordel for sitt eget land”, er blitt klassisk.

“The truth is that statesmen commonly think a treaty to be binding so long as it is convenient, and only so long. But, naturally, what is convenient to one State is not necessarily convenient to another”.

G. L. Dickinson.

I juni 1974, besøkte jeg Jakarta i egenskap av internasjonal sekretær i Den timoresiske sosialdemokratiske forening, som nettopp var stiftet noen uker tidligere. Jeg fikk det privilegium å møte daværende utenriksminister i Indonesia, Adam Malik. Etter vår tredje samtalerunde sendte Malik meg et brev som blant annet lød:

Ethvert lands uavhengighet er enhver nasjons rett, og folket i (Øst-) Timor er intet unntak;...hvem som enn styrer i Timor i fremtiden etter uavhengigheten kan være forsikret om at regjeringen i Indonesia alltid vil bestrebe seg på å opprettholde et godt forhold, vennskap og samarbeid til det beste for begge land. Året etter, i april 1975, besøkte jeg igjen Indonesia og møtte

community had changed and international politics allowed East Timor to become its own country. In 1905, many Norwegians were willing to go to war in order to break out of the union. Being the stronger half, Sweden made this peaceful solution possible. One result of the union's dissolution was the dividing of various Nobel prizes. Norway received the Peace Prize as desired, long with the testament of Alfred Nobel. The country that was willing to go to war for its independence in 1905, awarded Carlos Belo and José Ramos-Horta the Nobel Peace Prize in 1996 for their contribution to a fair and peaceful solution to the conflict in East Timor.

The Peace Prize has had positive influence on the founding of East Timor as an independent state. One of the criteria for a state to be considered independent is that the international community recognizes the state. It is not sufficient that a state defines itself as independent. Norway did not become independent on June 7, 1905, but instead at the Karlstad Agreement on October 26. East Timor did not become independent on August 30, 1999, but upon UN approval on May 20, 2002.

Realpolitical footnotes in retrospect

The definition of an ambassador as “someone who tells lies abroad for the benefit of his own country”, has become classic.

“The truth is that statesmen commonly think a treaty to be binding so long as it is convenient, and only so long. But, naturally, what is convenient to one State is not necessarily convenient to another”.
G. L. Dickinson.

In June 1974, I visited Jakarta in my capacity as secretary for Foreign Affairs of the Timorese Social Democratic Association, that had just been created less than a month earlier. I had the privilege of meeting with the then Foreign Minister of Indonesia, Mr. Adam Malik. After our third round of talks, Mark addressed me a letter which read in part:

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

president Suhartos øverste rådgiver, general Ali Murtopo, og gjentok for ham vårt kollektive ønske om å utvikle vennskapelige relasjoner med Indonesia. General Murtopo forsikret meg at Indonesia ikke hadde noen territorialambisjoner i forhold til Øst-Timor. Imidlertid fikk vi snart erfare at en indonesisk general eller diplomat kan bryte sine løfter like lett som han fremfører dem.

Utdrag av Nobelforedraget til José Ramos-Horta. Oslo, 10. desember 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

I 1973 ble Nobels fredspris delt likt mellom Henry Kissinger og Le Duc Tho fra Nord-Vietnam som sammen utarbeidet fredsavtalen for Vietnam av 1973. Le Duc Tho takket nei til prisen mens Henry Kissinger ikke kunne motta prisen fordi han ble utnevnt til utenriksminister samme året og var opptatt med storpolitiske spørsmål.

“The overriding idea in Kissinger’s views on foreign policy is that peace must be based on rules to which all states, at any rate the great powers, adhere in their conduct. It is not sufficient for one single state, or a number of states, to do so. On the contrary, a dangerous situation may arise if some states desire peace at any price and fail to ensure that other states, too, adhere to the rules. In his doctoral thesis he expressed this as follows:

“Whenever peace - conceived as the avoidance of war - has been the primary objective of a power or a group of powers, the international system has been at the mercy of the most ruthless member of the international community.”

[...]This year’s Nobel Prize winner has been called a realist. He cautions against the markedly ideological and emotionally conditioned approach in foreign policy, in his own country as well. This realism of his is deeply rooted in a considered conviction, a fundamental ethical attitude

The independence of every country is the right of every nation, with no exception for the people of (East) Timor;...whoever will govern in Timor in the future after independence can be assured that the government of Indonesia will always strive to maintain good relations, friendship and co-operation for the benefit of both countries.

The following year, in April 1975, I again visited Indonesia and met with President Suharto’s senior adviser, Gen. Ali Murtopo, to whom I reiterated our collective desire to develop friendly relations with Indonesia. Gen. Murtopo reassured me that Indonesia harboured no territorial ambitions over East Timor. However, we soon learned that the word of an Indonesian general or diplomat can be broken as easily as it is spoken.

Excerpt from Nobel speech by José Ramos-Horta. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

In 1973, the Nobel Peace Prize was divided equally between Henry Kissinger and Le Duc Tho from North Vietnam, who together had prepared the 1973 peace agreement for Vietnam. Le Duc Tho declined accepting the Prize, while Henry Kissinger could not accept it due to his being appointed U.S. Secretary of State that same year and his many engagements in international political matters.

“The overriding idea in Kissinger’s views on foreign policy is that peace must be based on rules to which all states, at any rate the great powers, adhere in their conduct. It is not sufficient for one single state, or a number of states, to do so. On the contrary, a dangerous situation may arise if some states desire peace at any price and fail to ensure that other states, too, adhere to the rules. In his doctoral thesis he expressed this as follows:

“Whenever peace - conceived as the avoidance of war - has been the primary objective of a power or a group of powers, the

which has remained unshaken through changing times and situations. His preoccupation has been the responsibility of the statesman in an imperfect and multifarious world, full of danger. Now he himself bears the burden of such responsibility. In the years that lie ahead we shall know how far his experiment will take us on the road to a safer world.

Utdrag av foredraget til lederen i Den Norske Nobelkomite, Aase Lionæs. Oslo, 10. desember 1973.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1973.

“The Nobel Peace Prize is as much an award to a purpose as to a person. More than the achievement of peace, it symbolises the quest for peace. Though I deeply cherish this honour in a personal sense, I accept it on behalf of that quest and in the light of that grand purpose.

[...] To the realist, peace represents a stable arrangement of power; to the idealist, a goal so pre-eminent that it conceals the difficulty of finding the means to its achievement...peace, the ideal, must be practised. A sense of responsibility and accommodation must guide the behavior of all nations. Some common notion of justice can and must be found, for failure to do so will only bring more “just” wars.

[...] America’s goal is the building of a structure of peace, a peace in which all nations have a stake and therefore to which all nations have a commitment. We are seeking a stable world, not as an end in itself but as a bridge to the realisation of man’s noble aspirations of tranquility and community”.

Utdrag av Nobelforedraget til Henry Kissinger, lest av ambassadør Thomas R. Byrne. Oslo, 10. desember 1973.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1973.

”Konflikten i Øst-Timor hadde sin politiske bakgrunn i den kalde krigen...Det var mot denne geopolitiske bakgrunnen at president Gerald Ford og hans utenriksminister Henry Kissinger avla besøk i Jakarta tidlig i desember 1975 som del av en asiatisk rundreise for å forsikre lederne i regionen om at USA ville fortsette

international system has been at the mercy of the most ruthless member of the international community.”

[...]This year’s Nobel Prize winner has been called a realist. He cautions against the markedly ideological and emotionally conditioned approach in foreign policy, in his own country as well. This realism of his is deeply rooted in a considered conviction, a fundamental ethical attitude which has remained unshaken through changing times and situations. His preoccupation has been the responsibility of the statesman in an imperfect and multifarious world, full of danger. Now he himself bears the burden of such responsibility. In the years that lie ahead we shall know how far his experiment will take us on the road to a safer world.

Excerpt from speech by the Chairman of the Norwegian Nobel Committee, Aase Lionæs. Oslo, December 10, 1973.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1973.

“The Nobel Peace Prize is as much an award to a purpose as to a person. More than the achievement of peace, it symbolises the quest for peace. Though I deeply cherish this honour in a personal sense, I accept it on behalf of that quest and in the light of that grand purpose.

[...] To the realist, peace represents a stable arrangement of power; to the idealist, a goal so pre-eminent that it conceals the difficulty of finding the means to its achievement...peace, the ideal, must be practiced. A sense of responsibility and accommodation must guide the behavior of all nations. Some common notion of justice can and must be found, for failure to do so will only bring more “just” wars.

[...] America’s goal is the building of a structure of peace, a peace in which all nations have a stake and therefore to which all nations have a commitment. We are seeking a stable world, not as an end in itself but as a bridge to the realization of man’s noble aspirations of tranquility and community”.

å oppfylle sine sikkerhetsforpliktelser i Asia.

Invasjonen av Øst-Timor skjedde bare timer etter at Ford hadde reist fra Jakarta, og var kun en fotnote i den kalde krigens begivenheter i 1975. Tusener av østtimoresere som døde i dagene, ukene, månedene og årene som fulgte, var kun fotnoter i tiden etter Vietnamkrigen og den kalde krigen.”

Utdrag av Nobelforedraget til José Ramos-Horta. Oslo, 10. desember 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Krokodillens tårer

Øst-Timor er en øy med form som en utstrakt krokodille og et areal på 18,899 km².

Mytologisk er Timor skapt av en krokodille. For lenge siden var det en babykrokodille som ville kikke seg rundt og kom bort fra havet. Krokodillen holdt på å dø, men en liten gutt bar krokodillen tilbake til vannet. Krokodillen fikk kreftene sine tilbake, og visste ikke hvordan han kunne få takket gutten.

Hver gang gutten ville leke og se seg om, så ropte han på krokodillen, og krokodillen svømte rundt om i havet med gutten på ryggen. En dag fikk krokodillen en ond tanke og ville spise vennen sin, men han fikk dårlig samvittighet. Krokodillen spurte både fiskene i havet og dyrene på land om det var riktig av han å spise gutten. Alle svarte at gutten hadde vært snill og hjulpet krokodillen, og derfor måtte krokodillen være snill og hjelpe gutten.

Krokodillen svømte langt østover med gutten på ryggen. Da de var langt ute på havet innså krokodillen at de ikke ville klare å komme tilbake igjen. Den eneste måten krokodillen kunne gjengjelde guttens gode gjerning var å dø så kroppen ble øya Timor hvor alle guttens etterkommere kunne bo på

Excerpt from Nobel speech by Henry Kissinger, read by Ambassador Thomas R. Byrne. Oslo, December 10, 1973.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1973.

“The conflict in East Timor can be traced back to the political context of the Cold War...It was in this geopolitical context that President Gerald Ford and his Secretary of State, Henry Kissinger, visited Jakarta in early December 1975 as part of an Asian tour to reassure leaders of the region that the U.S. would continue to honour its security commitments in Asia.

The invasion of East Timor which took place within hours of Ford's departure from Jakarta was a mere footnote in the Cold War events of 1975. Thousands of East Timorese who died in the days, weeks, months and years that followed were mere footnotes to the post-Vietnam and Cold Wars.”

Excerpt from Nobel speech by José Ramos-Horta. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

The crocodile's tears

East Timor is an island shaped like an outstretched crocodile, with an area covering 18,899 km².

According to mythology, Timor was created by a crocodile. Long ago there was a baby crocodile that left the ocean to explore land. The crocodile was about to die, but a small boy carried it back to the water. The crocodile's strength returned, and he didn't know how he could thank the boy.

Every time the boy wanted to play and explore, he called out to the crocodile. The crocodile would swim around the ocean with the boy on his back. One day the crocodile had an evil thought. He wanted to eat his friend, but felt guilty about this. The crocodile asked the fish in the ocean and the animals on land whether it would be correct of him to eat the boy.

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

ryggens hans. Siden den gang har Timors innbyggere bodd på den mytologiske krokodillen.

Timors krokodille som av rettferdighet ikke spiste gutten må ha felt tårer av Indonesias konsumpsjon av befolkningen på hans øy. Krokodillens tårer ville ha vært like usynlige i havet som Vestens reaksjoner på folkemordet.

One-Dollar Beach. Foto / Photo: Elisabeth Eide

Krokodilletårer – Øst-Timors historie i sitater

"We have all sinned... fifty thousand people or perhaps eighty thousands might have been killed during the war in east Timor... [but] what is the big fuss?"

Utenriksminister i Indonesia Adam Malik holdt tale i mars 1977, to år etter invasjonen.¹

"He is our kind of guy."

Bill Clintons administrasjon beskriver general og president Suharto i 1995.

¹ Chomsky, N. 1979. Forward. In Kohen, A. & Taylor, J. 1977. *An Act of Genocide: Indonesia's Invasion of East Timor*. TAPOL. London, s. 7.

They all replied that the boy had been kind and helped him. Therefore, the crocodile had to be kind and help the boy.

The crocodile swam far to the east with the boy on his back. When they were far out on the ocean, the crocodile realized they would not manage to return to shore. The only way the crocodile could return the boy's good deed was to die. By his body becoming the island of Timor, all the boy's descendents could live on the crocodile's back. Ever since, Timor's inhabitants have resided on this mythological crocodile's back.

Timor's crocodile, who did not eat the boy out of fairness, must have shed tears as a result of Indonesia's consumption of his island's population. The crocodile's tears would have been just as invisible in the ocean as were the West's reactions to this genocide.

Crocodile tears – East Timor's history in quotations

"We have all sinned... fifty thousand people or perhaps eighty thousand might have been killed during the war in east Timor... [but] what is the big fuss?"

Speech given by Indonesian Minister of Foreign Affairs Adam Malik in March 1977, two years after the invasion.¹

"He is our kind of guy."

Bill Clinton's administration describes General and President Suharto in 1995.

"If Indonesia does not end the violence, it must invite the international community to assist in restoring security. We cannot have a reversal of course here. My own decision on whether to support further [economic] assistance will depend on how Indonesia handles this situation... Nobody will want to

¹ Chomsky, N. 1979. Forward. In Kohen, A. & Taylor, J. 1977. *An Act of Genocide: Indonesia's Invasion of East Timor*. TAPOL. London, s. 7.

"If Indonesia does not end the violence, it must invite the international community to assist in restoring security. We cannot have a reversal of course here. My own decision on whether to support further [economic] assistance will depend on how Indonesia handles this situation... Nobody will want to continue to invest there if they continue to let this sort of travesty go on."

Bill Clinton, 9. September 1999.

"I think the targeting of innocent civilians is the worst thing about modern conflicts today. And the extent to which more and more people seem to believe it is legitimate to target innocent civilians to reach their larger political goals, I think that's something that has to be resisted at every turn."

Bill Clinton om konflikten mellom India og Pakistan, Hyderabad House, New Delhi, India, 21. mars 2000.

"Please, I beg you, do not sustain any longer a conflict which without these sales could never have been pursued in the first place, nor for so long."

Biskop Belo i offentlig tale i 1997 i London om Storbritannias salg av våpen til Indonesia.²

"Americans have always believed in an ethic of service. Americans serve others because their conscience demands it, because their faith teaches it, because they are grateful to their country, and because service brings rewards much deeper than material success."

George W. Bush. Radiotale 1. juni 2002.³

"Rarely has the world come together with such unity, resolve and speed to secure a people's self-determination. Credit for this should go first and foremost to the East Timorese people, who have shown courage and perseverance in rebuilding their country. They have met every challenge that has confronted them and unfailingly

2 Pilger, J. 2002. *The New Rulers of the World*. Verso. London, s. 132.

3 <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020611-14.html>

FNs generalsekretær Kofi Annan besøker Dili 18. februar 2000

Foto: Scanpix / Ed Wray

UN General Secretary Kofi Annan visits Dili february 18 2000

Photo: Scanpix / Ed Wray

continue to invest there if they continue to let this sort of travesty go on."

Bill Clinton, September 9, 1999.

"I think the targeting of innocent civilians is the worst thing about modern conflicts today. And the extent to which more and more people seem to believe it is legitimate to target innocent civilians to reach their larger political goals, I think that's something that has to be resisted at every turn."

Bill Clinton on the conflict between India and Pakistan, Hyderabad House, New Delhi, India, March 21, 2000.

"Please, I beg you, do not sustain any longer a conflict which without these sales could never have been pursued in the first place, nor for so long."

Bishop Belo in a 1997 public speech in London, referring to Great Britain's sale of weapons to Indonesia.²

2 Pilger, J. 2002. *The New Rulers of the World*. Verso. London, s. 132.

demonstrated their commitment to democracy”

General sekretær i FN Kofi Annan ved innsettelsen av Xanana Gusmão som Øst-Timors første president 20. mai 2002.

Identiteter, etnisitet og forestilte fellesskap

”Det er kun en historie – menneskenes historie. Alle nasjonale historier er bare kapitler i den store historien.”

Rabindranath Tagore

”Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv.”

Arnulf Øverland

Det er mulig å identifisere seg med et sted og menneskene som bor der uten en begrunnelse i egen fortid.

Alle snakker om vår identitet, men det er feil; det er mindre feil å si våre identiteter. Det mest riktige er å si at man er et menneske – verken komplett eller ufullstendig – bare det å være et menneske.

Å være og ha identiteter er å leve sammen med andre mennesker. Alle er født som mennesker, men vi er ikke tildelt en ferdig og uforanderlig identitet. Å være et menneske er en prosess hvor vi forandres kontinuerlig. All identitet er situasjonell og relasjonell. Vi påvirker andre og vi påvirkes, og hvordan vi oppfattes og oppfatter oss selv avhenger av hvem vi sammenlikner oss med og hvorfor. Kultur, etnisitet og nasjon er med å skape våre identiteter, det samme er kjønn, ekteskap, økonomi, (ut)dannelse, religion og mange andre aspekter. Siden alle disse faktorene endres med tiden og vi aldres parallelt, så er identitetsskaping en alltid pågående prosess som aldri kan ta slutt.

Etnisitet er et fiktivt fellesskap ofte basert på en mytisk forestilling om felles opprinnelse som fokuserer på forskjeller med sosial og kulturell relevans. Etnisitet er et aspekt ved

”Americans have always believed in an ethic of service. Americans serve others because their conscience demands it, because their faith teaches it, because they are grateful to their country, and because service brings rewards much deeper than material success.”

George W. Bush. Radio speech, June 1, 2002.³

”Rarely has the world come together with such unity, resolve and speed to secure a people’s self-determination. Credit for this should go first and foremost to the East Timorese people, who have shown courage and perseverance in rebuilding their country. They have met every challenge that has confronted them and unfailingly demonstrated their commitment to democracy”

U.N. General Secretary Kofi Annan at the inauguration of Xanana Gusmão, the first president of East Timor, May 20, 2002.

Identities, ethnicity and the notion of solidarity

”There is only one history – the history of the human race. All national histories are just chapters in the great history.”

Rabindranath Tagore

”You shall not tolerate injustice so easily, just because it does not affect you personally.”

Arnulf Øverland

It is possible to identify oneself with a place and the people who live there, even without a basis there from our own past.

Everyone talks about our identity, but this is incorrect; it is more correct to say our identities. But the most correct is to say that one is human – neither complete nor incomplete – just what it is to be human.

³ <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020611-14.html>

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

en relasjon og ikke en egenskap ved en person eller gruppe. Hvilke kulturelle aspekter og forskjeller som til enhver tid blir ansett som viktige for å skille "oss" fra "dem", er alltid under forhandling og aldri statiske.

Det er to hovedtilnærminger til etnisitet: *Primordialistene* legger vekt på noe opphavlig hvor etnisitet har et fast innhold over tid. Kriteriene som ligger til grunn for medlemskap i gruppen, er felles opphav og avstamning. Sentrale aspekter er forestillinger om blodsbånd, rase, religion og språk. *Instrumentalistene* fokuserer på at etnisitet er situasjonell og relasjonell, eller med andre ord kontekstavhengig. Etnisitet er et rasjonelt utvelgelseskriterium og instrument i en konkurranse om kontroll og makt over ressurser, økonomi og politikk. Etnisitet er et middel for å oppnå konkrete politiske og økonomiske mål eller interessefelt.

Gruppedannelser skjer ved at det opprettes grenser. Hvem som er innenfor etablerte grenser og hvorfor, er en kontinuerlig prosess som alltid er under forhandling. Etnisitet handler om kontakt mellom grupper som anser seg som kulturelt forskjellige. Etnisitet får betydning når kulturelle forskjeller gjøres relevante i sosial samhandling, og ofte har etnisitet størst betydning i forholdet mellom grupper som har relativ lik kultur, språk og identitet.

Etnisitet og nasjonalisme opererer på forskjellige måter, både begrepsmessig og praktisk. Nasjoner kan bli konstituert og dekonstruert som politiske hendelser. Etniske identiteter er ikke tilsvarende enkle å tilegne eller oppgi. Det er ingen grunn til å forveksle eller sammenblande etnisitet med nasjonalisme. Nasjonalisme trenger ikke ha en etnisk identitet, men kan være fundamentert på sosiale, økonomiske og politiske motiver.

Nasjonalisme i forhold til etnisitet vil søke å skape bånd mellom individet og nasjonen fremfor å fokusere på skillet mellom grupper. Gruppeidentiteter som etnisitet og klasse er i stor grad avhengige av umiddelbare erkjennelser og

To exist and have identities is part of living together with other people. Although everyone is born human, we are not given a finished and unalterable identity upon birth. Being human is a process in which we are continuously changing. All identity is situational and relational. We influence others and we are influenced. How we are understood and understand ourselves depends on who we compare ourselves with and why. Culture, ethnicity and nation play a roll in creating our identities, as do gender, marriage, finances, education, religion and many other aspects. Since all these factors change over time and we are constantly aging, identity formation is always an ongoing process which never ends.

Ethnicity is a fictive fellowship, often based on a mythical idea of common origin that focuses on differences of social and cultural relevance. Ethnicity is an aspect of relation, not a quality of a person or group. Which cultural aspects and differences that are regarded at any time as important to separate "us" from "them" are always under discussion and never static.

There are two main approaches to ethnicity: *Primordialists* attach importance to something original, where ethnicity has a fixed content over time. The criteria which are the basis for membership in the group are common origin and descent. Central aspects are ideas concerning blood ties, race, religion and language. *Instrumentalists* focus on ethnicity as being situational and relational, or in other words context dependent. Ethnicity is a rational selection criteria and instrument in the competition for control and power over resources, economics and politics. Ethnicity is a tool for reaching concrete political and economic goals or areas of interest.

Group formation occurs by creating borders. Those inside the established borders, and why, is a continuous process which is always under negotiation. Ethnicity is about contact between groups which see themselves as being culturally different. Ethnicity gains importance when cultural differences are made relevant in social circumstances. Ethnicity often has

erfaringer som kan skapes gjennom religion, ritualer og språk. For nasjonalismer er det viktigste å konstruere forholdet mellom individ og nasjon "naturlig" slik at det blir tatt for gitt, ved å gi det emosjonell styrke.

En nasjonalstat er suveren, men begrenset til sine innbyggere. En nasjonal identitet er ofte avhengig av en eller flere etniske identiteter, men ikke omvendt. Det fins i dag over 10,000 etniske grupper i verden og 193 land eller stater, men to er ikke med i FN. Retten til nasjonalitet og statsborgerskap er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring, men det er et tveegget sverd. I dag er det umulig å være statsløs og ikke medlem av en nasjonalstat. Ikke alle etniske grupper ønsker å være del av en gitt nasjon, men det er vanskelig å bryte ut og skape en ny. Øst-Timor klarte det.

En stat er en selvstyrende, politisk enhet. Begrepet "stat" kan likestilles med et "land". En nasjon er en stor sammenvevd gruppe av mennesker som deler en felles kultur, institusjoner, religion og historie. En nasjonalstat er en nasjon som har samme grenser som en stat. Noen stater har to nasjoner, som Canada og Belgia. Flerkulturelle samfunn som USA blir også karakterisert som en nasjonalstat fordi det er en felles amerikansk "kultur" eller overbygning som inkluderer ulike religioner, språk og grupper. En nasjonalstat trenger derfor ikke å være begrenset til en gruppe, språk eller religion.

En uavhengig stat kjennetegnes av åtte kriterier. En stat har:

- 1) et territorium med internasjonalt anerkjente grenser, selv om det kan være grensekonflikter,
- 2) et (eller flere) folk som bor der på permanent basis med en historisk forankring,
- 3) en organisert økonomi som regulerer utenlands og innlands handel samt utsteder egen valuta,
- 4) egne sosiale institusjoner som for eksempel utdanningssystemer,
- 5) en infrastruktur og transportsystem for varer og mennesker,

greatest meaning in the relationship between groups with relatively similar culture, language and identity.

Ethnicity and nationalism operate differently, both ideologically and in practice. Nations can be formed and dismantled as a result of political events. Ethnic identities, however, are not so simple to acquire or give up. There is no reason to mistake ethnicity for nationalism. Nationalism needs no ethnic identity, but may instead be based on social, economic and political motives.

In relation to ethnicity, nationalism will try to create a bond between the individual and the nation rather than focus on the differences between groups. Group identities such as ethnicity and class are to a large extent dependent upon spontaneous realizations and experiences that can be created through religion, rituals and language. For nationalists, it is most important to construct the relationship between individuals and nation "naturally" so that it is taken for granted, thus giving it emotional strength.

A nation state is sovereign, but limited to its own inhabitants. A national identity is often dependent upon one or more ethnic identities, but not the reverse. Today there are more than 10,000 ethnic groups in the world. There are 193 countries or states, although two of these are not in the UN. The right to nationality and citizenship is stated in the U.N. Human Rights Declaration. However, this is a double-edged sword. Today it is impossible to be stateless, or to not be a member of some national state. Not all ethnic groups wish to be part of a certain nation, but it is difficult to break out and create a new nation. East Timor, however, managed to do so.

A state is an autonomous, political unit. The term "state" can be compared to "country". A nation is a large tightly-woven group of people sharing a common culture, institutions, religion and history. A nation state is a nation having the same boundaries as a state. Some states have two nations, such as Canada and Belgium. Multi-cultural societies, such

- 6) en regjering med ansvar for offentlige goder og rettsikkerhet,
- 7) suverenitet – ingen andre land skal ha makt over statens territorium, og
- 8) internasjonal anerkjennelse fra resten av verden, i praksis FN.

Hva er det ved nasjonen som får millioner av mennesker, ikke nødvendigvis til å drepe, men frivillig til å dø for den? I Øst-Timor døde over 200,000 mennesker for å bli en nasjon. En nasjon er forestillingen om en abstrakt familie hvor alle har noe felles. Slektsskapsmetaforen kan være basert på mytiske forestillinger om felles fortid, men den kan også ha utgangspunkt i den sosiale virkelighet og fysiske ting.

Slektsskap har tradisjonelt sett vært den viktigste sosiale institusjonen i et hvert samfunn. Slektsskap er ikke kun biologi og "blodsbånd", men også kulturelle klassifiseringer og organisering av mennesker og grupper. Slektsskap handler om politikk og samfunnsmessig stabilitet.

Fra tradisjon til nasjon

En ny nasjon er per definisjon en konstruksjon som ikke har lange røtter, men har utgangspunkt i eksisterende tradisjoner. Lokale tradisjoner blir nasjonale tradisjoner gjennom en prosess hvor fortiden brukes til å skape en ideologisk plattform for fremtiden.

Å skape en tradisjon innbefatter to komponenter: 1) nye praksiser får legitimitet fra tidligere tradisjoner ved at de blir sett på som en *direkte kontinuitet*, eller 2) nye praksiser blir sett på og eksplisitt erfart som en gjenskapelse av en tapt tradisjon. En gjenskapte tradisjon trenger ikke å ha en direkte tilknytning til fortiden i seg selv, men det viktige er at de innbyggerne oppfatter det slik selv.

as the U.S., are also characterized as being nation states. There is a common American "culture" or superstructure which includes various religions, languages and groups. A nation state is therefore not limited to one group, language or religion.

An independent state is characterized by eight criteria. A state has:

- 1) A territory with internationally recognized borders, even though there may be border conflicts,
- 2) a single populace (or several), which lives there on a permanent basis and has an historic foundation,
- 3) an organized economy that regulates foreign and domestic trade and issues its own currency,
- 4) its own social institutions such as education systems,
- 5) an infrastructure and transportation system for goods and people,
- 6) a government with responsibility for public benefits and rule of law,
- 7) sovereignty – no other country is to have power over the state's territory, and
- 8) international recognition from the rest of the world, in accordance with the UN.

What is it about a nation that causes millions of people to not necessarily kill, but to voluntarily die for it? In East Timor, more than 200,000 people died for its becoming a nation. A nation is the idea of an abstract family where all have something in common. The kinship metaphor can be based upon mythical conceptions about a common past, but it can also derive from social reality and physical things.

Kinship has traditionally been the most important social institution in any society. Kinship is not just biology and "blood ties", but also cultural classification and organization of people and groups. Kinship is about politics and social stability.

Verdifulle tekstiler bæres bort som medgift etter forhandlingene om giftemål
Valuable textiles carried away as dowry after the wedding negotiations

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

Veving av tais, Lospalos
Weaving tais, Lospalos

Foto: Bente Mathisen
Photo: Bente Mathisen

En nasjonal tradisjon som enhet overskrider og inkorporerer eksisterende lokale tradisjoner. I dag er det en stor kulturell og lingvistisk variasjon i Øst-Timor med bakgrunn i gamle stammekriger og påfølgende integrasjon av ulike etno-lingvistiske grupper. Det er vanskelig å identifisere entydige etniske grupper. Disse forskjellige, men samtidig gjensidige påvirket, kulturelle tradisjonene, er avspeilet i tekstilproduksjonen i form av ulike farger, motiver og veveteknikker.

President Xanana Gusmão arbeider for sosial og økonomisk utvikling av Øst-Timor, som er et av verdens fattigste land. Produksjon og salg av tradisjonelle tekstiler er viktig for økonomien generelt og kvinner spesielt. Etter massakrene har mange kvinner hatt ansvaret for husholdet og salg av tradisjonelle håndverksprodukter har ofte vært familiens eneste inntektskilde.

Med utgangspunkt i 20 års solidaritetsarbeid startet Kirsty Sword Gusmão *Alola Foundation* i 2001. *Alola Foundation*

From tradition to nation

By definition, a new nation is a construction not having long roots, but having existing traditions as its starting point. Local traditions become national traditions through a process where the past is used to create an ideological platform for the future.

Creating a tradition involves two components: 1) new customs receive legitimacy from earlier traditions since they are considered as being a *direct continuity*, or 2) new customs are considered as and explicitly experienced as the re-creation of lost traditions. A re-created tradition does not require a direct connection to the past. However, it is important that the inhabitants themselves interpret it as such.

A national tradition in itself goes beyond this, incorporating existing local traditions. Today there is great cultural and linguistic diversity in East Timor, dating back to old tribal wars and the subsequent integration of various ethno-linguistic groups. It is difficult to identify unique ethnic groups. These different, but at the same time reciprocally influenced, cultural traditions, are reflected in the textile production through the different colors, motives and weaving techniques.

President Xanana Gusmão works towards social and economic development in East Timor, one of the world's poorest countries. The production and sales of traditional textiles are important for the economy in general, and for women in particular. After the massacres, many women have had responsibility for the home. The sale of traditional handicraft products has often been the only source of income for these families.

With many years of solidarity work behind her, Kirsty Sword Gusmão started the *Alola Foundation* in 2001. The goal of the *Alola Foundation* is to improve conditions for women in all areas of life. Fundamental for this project is the development

har som mål å forbedre kvinnes vilkår på alle områder i livet. Fundamentalt i dette prosjektet er å utvikle en levekraftig håndverksindustri som sikrer fattige kvinner en sikker inntekt for seg selv og familien.

En bærekraftig økonomi forankret lokalt er en forutsetning for Øst-Timor som nasjon. Tekstilproduksjon er fundamentalt i dette prosjektet som bygger på tradisjonelle, økonomiske premisser. Tradisjonelle folkedrakter er viktige ved etableringen av ekteskapsbånd og allianser basert på vareutveksling. Å veve er sett på som å produsere penger. Et stykke tøy fra veven er et økonomisk produkt og veven holder samfunnet sammen gjennom vareutveksling mellom alliansepartnere. Den økonomiske og ideologiske forståelsen av tekstiler utgjør en enhet og er kontrollert av kvinner.

Materiell kultur har stor betydning for vår personlige og kollektive hukommelse. Materielle gjenstander og omgivelser er aktive, de påvirker oppfatningen vi har av dem og av verden rundt oss. Våre materielle omgivelser bidrar til å skape de samfunnsmessige forholdene som vi er fortrolige med. Materiell kultur opprettholder ikke bare minner, men *skaper* også minner.

Tekstiler har en sosial og politisk samfunnsbetydning for Øst-Timor som nasjon. Bryllup er det viktigste ritualet og ekteskapet den sosiale institusjonen som binder samfunnet sammen. Medgift er gaver som bruden bringer inn i ekteskapet fra sin familie. Tekstiler er en av de viktigste gavene kvinner tilfører mannens slekt. Klær som sirkulerer i samfunnet tilhører farsarven til slekten som mottar kvinner ved giftemål.

Tekstiler blir også gitt i gave mellom slekter og familier i livssyklusritualer når et nyfødt barn blir presentert for slektingene, ved adopsjon og begravelse samt ved innvielsesritualer av nye hus. Tekstiler som gaver sirkulerer i samfunnet i henhold til definerte regler som konstituerer sosiale relasjoner og samfunnsstrukturer.

of a thriving handicraft industry that secures a decent income for poor women and their families.

A sustainable economy rooted locally is vital for East Timor as a nation. Textile production is fundamental in this project which was founded on traditional, economic grounds. Traditional folk costumes are important when establishing matrimonial ties, while alliances are based on the exchanging of wares. Weaving is viewed as a way to produce income. A piece of fabric from the loom is a commodity, while the loom also holds the society together through alliance partners' exchanging of goods. This economic and ideological understanding of textiles forms an entity and is controlled by women.

Material culture has great importance for our personal and collective memory. Material objects and surroundings are active, influencing the impression we have of them and the world around us. Our material surroundings contribute to creating the social conditions with which we are familiar. Material culture sustains not just memories, but also *creates* memories.

Textiles have great social and political significance for the East Timorese society as a nation. Marriage is the most important ritual and is the social institution which ties the community together. The dowry is gifts which the bride brings into the marriage from her side of the family, textiles being one of the most important of these gifts. Clothing that circulates in the community is owned by the males of the family.

Textiles are also exchanged as gifts by relatives and families during life cycle rituals, such as when a newborn child is presented to the relatives, adoption, at funerals and at housewarmings. Textile gifts circulate in society according to defined rules based on social relations and the structure of society.

Kvinner fra Suai viser frem vev med tais
Suai women present loom with tais

Foto: Bente Mathisen
Photo: Bente Mathisen

En gave er ikke frivillig, men obligatorisk. Man har plikt til å gi en gave, til å ta i mot en gave, og til å gi en gave igjen. Hvis ikke mottakeren tar i mot og gir en gjentytelse, vil mottakeren settes i dårlig lys og være asosial. Gaven er en del av "totale ytelser" som representerer moralregler og sosiale institusjoner i samfunnet.

A gift is not voluntary, but obligatory. It is a duty to present a gift, receive a gift, and give a gift in return. If the receiver does not accept the gift or give something in return, they are put in a bad light and considered asocial. The gift is part of "total output", representing moral rules and social institutions in the society.

The future in the past

The past is used to justify the future. A history that does not legitimize territorial rights, can have important political identity aspects for a certain group. Such a group will always lose in competition with other groups that can legitimize a claim to land by referring to historical rights. The history of a group living in an area where their rights have been denied during a discriminating past, will be the history of the oppressed.

Cultural traditions for future peace and freedom were discovered in the looms of the past. In East Timor, the traditional textile handicraft links the past with the present and the future. It is a form of cultural communication which expresses regional differences through distinctive techniques, colors and symbols.

Marriage is the most important social arena where the rules for alliance are well-defined and manifested. For most groups, marriage is the highpoint of a long process of contact and present exchange between relatives, commencing at birth and continuing through death.

In the ceremony where newborn babies are presented to relatives, conditions for alliances are established. Negotiations between the families of the future wife and husband begin, the alliances lasting an entire lifetime.

During negotiations, the future bridal couple is introduced to one another. The woman's family presents gifts to the man's

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

Fremtid i fortid

Fortiden blir brukt til å legitimere fremtiden. En historie som ikke legitimerer territoriale rettigheter, kan ha viktige identitetspolitiske aspekter for en gitt gruppe. Men en slik gruppe vil alltid tape i konkurranse med grupper som legitimerer krav på land ved å vise til historiske rettigheter. Historien til en gruppe som bor i et område hvor de blir nektet rettigheter gjennom en diskriminerende fortid, vil være de undertryktes historie.

De kulturelle tradisjonene for fremtidens fred og frihet fantes i fortidens vev. I Øst-Timor forbinder det tradisjonelle tekstilhåndverket fortiden med nåtiden og fremtiden. Det er en form for kulturell kommunikasjon som uttrykker regionale forskjeller gjennom distinktive teknikker, farger og symboler.

Bryllup er den viktigste sosiale arena hvor reglene for alliansene blir markert og manifestert. For de fleste gruppene er bryllupet høydepunktet i en lang prosess med kontakter og gaveutveksling mellom slekter, som starter ved fødselen og videreføres ved døden.

I seremonien hvor nyfødte barn blir presentert for slektningene, blir premissene for alliansene utformet. Forhandlingene mellom slekten til den fremtidige konen og slekten til den kommende ektemannen starter, og alliansene varer livet ut.

I løpet av forhandlingene blir det kommende brudeparet introdusert for hverandre. Brudens slekt bringer gaver til brudgommens slekt under forhandlingene. Gavene omfatter korallhalsbånd, som bruden skal bruke i bryllupet, en stabel med verdifulle klær, ris av utsøkt kvalitet og griser. Brudgommens slekt bringer med seg smykker av sølv eller gull, verdifulle våpen av metall, bøffer og levende hester. Ved slutten av forhandlingene vil bruden følge konetakernes slekt når en del av de avtalte gavene har blitt mottatt eller garantert for.

during these negotiations, to include coral necklaces the bride will wear for the wedding, a stack of valuable clothes, rice of exclusive quality and pigs. The man's family brings silver or gold jewelry, valuable metal weapons, buffalos and live horses. At the end of negotiations, the woman follows the man's relatives, once some of the gifts agreed upon have been received or guaranteed for.

Besides marriage, death is also central for alliances. By settling up with one's intermarriage relatives, the deceased is finally in direct contact with their ancestors.

Weaving is a social institution. Grandmothers taught weaving skills to daughters and grandchildren of the household, while grandfathers and the male members of the family accomplished other tasks. The loom ties relatives together from birth to death. Textile gifts unite the future with the past. The dramatic function of the East Timorese textile handicraft allowed folk costumes to become national symbols.

The power of symbols and violence held in contempt

National symbols should represent the solidarity between all citizens of a given state. That which makes symbols national is the meaning that the inhabitants consider characteristic of themselves as a group compared to other nations.

National symbols should be including and override cultural and ethnic variation within a country. Everyone should be able to identify themselves with the symbols, even though they often relate to past greatness or future expectations. The chief goal of national symbols is to make inhabitants feel they belong in the national fellowship.

Most countries have the same national symbols: flag, national anthem, national costume, historical monuments, etc.. Nationalism is therefore an international ideology adapted to

For utenom bryllup er dødsfall sentralt for alliansene som er bundet sammen ved ekteskap. Ved å gjøre opp med sine inngifte slektninger havner den avdøde endelig i direkte kontakt med sine forfedre.

Å veve er en sosial institusjon hvor bestemødre lærte håndverket til døtrene og barnebarnene i husholdet mens bestefedrene og mannlige medlemmer i familien utførte andre arbeidsoppgaver. Veven binder sammen slekter fra fødsel til død. Tekstiler som gaver forener fremtiden med fortiden. Den gjennomgripende funksjonen til tekstilhåndverket i Øst-Timor muliggjorde at folkedraktene ble nasjonale symboler.

Symbolenes makt og voldens forakt

Nasjonale symboler skal representere fellesskapet mellom alle borgere i en gitt stat. Det nasjonale ved symbolene er den tilskrevne meningen som innbyggerne anser som karakteristisk for dem som gruppe i forhold til andre nasjoner.

Nasjonale symboler skal være inkluderende og overskride kulturell og etnisk variasjon i et land. Alle skal kunne identifisere seg med symbolene og de henspiller ofte på en fordums storhet og forventninger til fremtiden. Det overordnede målet med nasjonale symboler er å gi innbyggerne en forestilling om at de tilhører et nasjonalt fellesskap.

national aims. National symbols have an *international* form, but a *national* content. The Norwegian flag and national anthem are different from other countries' flags and anthems. The national costume of East Timor is different from the Norwegian folk costume.

All nations adopt a set of such international symbols that function internationally. A country has a flag, national anthem and national costume which can be used at international events, such as the Olympics and in the U.N.. Each nation's national symbols are unique and can be differentiated from those same symbols used by other nations.

National symbols often originate from traditional symbols with which inhabitants already identify themselves. National symbols are idealised depictions of existing cultural expressions. A tradition is not only what it has been, but just as important it is what it becomes. Traditional folk costumes connected the East Timorese people through alliances, marriage and kinship. The costume was a commodity of significant social importance that wove families and groups together. National costumes were therefore able to become national symbols uniting the East Timorese during the violent occupation, thus acquiring a more important social significance than folk costumes have had in other countries.

It has been said that Indonesia's annexation of East Timor is a historic

Øst-timoresisk mann i tradisjonell drakt foran indonesisk soldat, Dili 1999

Foto: Scanpix / Enny Nuraheni REUTERS

East Timorese man i traditional costume, Indonesian soldier in the background, Dili 1999

Photo: Scanpix / Enny Nuraheni REUTERS

De fleste land har de samme nasjonalsymbolene: flagg, nasjonalsang, nasjonaldrakt, historiske minnesmerker, osv. Nasjonalismen er derfor en internasjonal ideologi som er tilpasset nasjonale formål. Nasjonale symboler har en *internasjonal* form, men et *nasjonalt* innhold. Det norske flagget og nasjonalsangen er forskjellig fra andre lands flagg og sanger. Nasjonaldrakten i Øst-Timor er forskjellig fra den norske bunaden.

Alle nasjoner tilpasser seg et sett av slike nasjonale symboler som fungerer internasjonalt. Et land har flagg, nasjonalsang og nasjonale drakter som kan brukes ved internasjonale anledninger, for eksempel OL og i FN. Nasjonale symboler er representative for en nasjon samtidig som de markerer forskjeller i forhold til andre nasjoner som bruker de samme symbolene.

Nasjonale symboler har ofte utgangspunkt i tradisjonelle symboler som innbyggerne allerede identifiserer seg med. Nasjonale symboler er idealiserte fremstillinger av eksisterende kulturelle uttrykk. En tradisjon er ikke bare hva den har vært, men like viktig er det hva den blir. Tradisjonelle folkedrakter bandt sammen det østtimoresiske folket gjennom allianser, ekteskap og slektskap. Det var en økonomisk vare med en gjennomgripende samfunnsfunksjon som vevde sammen familier og grupper. Folkedraktene kunne derfor bli nasjonale symboler som forente østtimoreserne under den voldelige okkupasjonen, med en viktigere samfunnsbetydning enn hva folkedrakter i andre land har hatt.

Det er blitt sagt at Indonesias annektering av Øst-Timor er et historisk faktum. Men historien har aldri etablert noe faktum for alltid. Historien ruller alltid videre. Hvis det er noe vi skulle ha lært det siste tiåret, må det være at de mest repressive regimer er de skjøreste. Det er krefter i historien som er sterkere enn den sterkeste militærmakt. Vold og terror fører ikke til fred. Det er først når man tar mot til seg og bryter ut av voldens onde sirkel at det åpner seg en mulighet til fred, varig fred.

fact. But history has never established anything as a fact forever. History always moves on. If we have learned anything in the past decade, it must be that the most repressive regimes are the most fragile. There are forces in history more powerful than the strongest military force. Violence and terror do not lead to peace. Not until one builds up the courage to break out of the vicious circle of violence do opportunities arise for an enduring peace. [...] Peace, stability and harmony must be based on

Norsk prospektkort fra ca. 1900. Fanabunad
Norwegian picture postcard from c. 1900. Traditional Fana costume

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

[...] Fred, stabilitet, harmoni må bygge på gjensidig respekt. Så enkelt og så universelt er budskapet. Og så får respekten institusjonaliseres på forskjellig vis i overensstemmelse med kulturelle tradisjoner.

Utdrag av foredraget til leder i Den Norske Nobelkomite, Francis Sejersted. Oslo, 10. desember 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Folkedrakten var et av fundamentene i Øst-Timors kulturelle tradisjoner. Tekstilhåndverket bandt sammen familier både økonomisk og sosialt gjennom å være lokalt institusjonalisert i det enkelte hushold hvor kvinnene vevde.

Folkedrakt og bunad

"Folkedraktene var til kvar tid resultat av ei lang utvikling. Dei var eit produkt av det nedervde, altså tradisjonen, motepåverknader, lokal utvikling og individuell smak".

Aagot Noss

Bunaden er en klesdrakt som i større eller mindre grad er en rekonstruksjon av lokale folkedrakttradisjoner. Forskjellen mellom folkedrakter og bunader avspeiles blant annet i bruken. Folkedraktene var brukerens vanlige klær med graderinger fra hverdag til høytid. Bunaden ble kun et høytidsantrekk og et tillegg til hverdagsantrekket.

Norske folkedrakter hadde et lokalt særpreg i utforming av snitt og dekor, men mindre i valg av tekstiler. Sammen med hjemmelaget materiale ble også utenlandske varer brukt. Over lengre tid har drakttradisjonene endret seg. Ut over 1800-tallet ble folkedraktene mange steder byttet ut med motekjoler og dresser, men visse steder holdt den lokale drakttradisjonen seg til inn på 1900-tallet.

Samtidig som folkedraktene gikk ut av bruk, vokste det frem en bunadsbevegelse som ønsket å bygge videre på de tradisjonelle bygdedraktene. Bunadsbevegelsen var en del av

mutual respect. That, so simple and so universal, is the message. Once it has been heard, the next step is to institutionalise the respect, in various ways according to cultural traditions.

Excerpt from speech of the Chairman of The Norwegian Nobel Committee, Francis Sejersted. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

The folk costume was one of the foundations of East Timorese cultural traditions. The textile handicraft tied together families both economically and socially by being locally institutionalized in individual households where women wove.

Folk costumes and national costumes in Norway

"Folk costumes were at any given time the result of a long development. They were a product of that which was inherited, of tradition, fashion influences, local development and individual taste".

Aagot Noss

The national costume is more or less a re-creation of local folk costume traditions. The differences between folk costumes and national costumes are demonstrated in part by how they are used. Folk costumes were normal clothes used as everyday wear or for special. The national costume is an outfit reserved for special occasions alone, an addition to everyday clothing.

Norwegian folk costumes varied from region to region as far as cut and decoration, while the textiles used in the costumes varied little. Foreign items were combined with homemade materials. Over time clothing traditions have changed. Well into the 1800's, folk costumes were traded in for fashionable dresses and suits in many places. In certain areas, however, the local dress traditions held on until the beginning of the 1900's.

While the use of folk costumes was declining, a national

en større nasjonal bevegelse som fra siste del av 1800-tallet ønsket å skape en nasjonal identitet. Bondekulturen ble sett på som representativ for det "norske" og å kle seg "nasjonalt" var viktig. Kvinnedrakta fra Hardanger er kalt Norges "nasjonaldrakt".

Bunader som nasjonale symboler forutsatte ikke en streng likhet til den lokale folkedrakten i Hardanger, og som oftest var også de nasjonale "hardangerdraktene" relativt frie komposisjoner.

Hulda Garborg (1862-1934) var sentral i utformingen av ideologien og rollen til nasjonale bunader. Hun presenterte sitt bunadsarbeid i heftet *Norsk Klædebunad* som kom ut i 1903 med utvidet utgave i 1917. Garborg mente det var viktig og nyttig å ta opp flere lokale drakttradisjoner enn kun kvinnedrakten fra Hardanger. Visse trekk i folkedraktene var ikke ønskelige eller tidsriktige nok for at datidens, moderne mennesker skulle kle seg i "tradisjonelle" drakter, og derfor ble enkelte trekk spesielt dyrket frem og videreutviklet, mens andre ble tatt bort. Hulda Garborgs syn på bunad har vært dominerende siden.

Målet om å finne frem til lokale bunader var også et ønske til folk i områder hvor det var lite bevart folkedraktmateriale eller i områder hvor den gamle folkedrakttradisjonen var lite egnet til å videreføres som bunad. Bunaden fikk derfor et ideal som folkedraktene aldri hadde hatt, og har fungert som "nasjonaldrakter", "regionsuniformer" og konstruksjon av nye tradisjoner foruten videreføring av gamle drakttradisjoner.

I dag kan man dele bunader inn i ulike grupper ut fra historiske sammenhenger, men det er glidende overganger mellom kategoriene:

1. Bunader som representerer siste ledd i ei folkedraktutvikling.
2. Bunader som har utgangspunkt i ei folkedrakt som er gått ut av bruk, men ikke glemt.

costume movement was growing, its aim to further build upon the traditional country costumes. The national costume movement was part of a larger national movement in the late 1800's to create a national identity. The farm culture became that which was viewed upon as being representative "Norwegian", and dressing "nationally" was therefore important. The female folk costume from Hardanger is considered as to be Norway's "national costume".

National costumes as national symbols did not require strict copying of the local folk costume of Hardanger, and more than often the national "Hardanger costumes" were relatively free compositions.

Hulda Garborg (1862-1934) was central in forming the ideology and purpose of the national costumes. She presented her costume work in the pamphlet *Norsk Klædebunad* which came out in 1903, with an expanded edition in 1917. Garborg meant that it was important and advantageous to use more local costume traditions than just the female costume from Hardanger. Certain characteristics of the folk costumes were undesirable or not modern enough. So that modern people of that time would want to wear "traditional" outfits, certain features were cultivated and further developed, while others were taken away. Hulda Garborg's vision of the national costume has been dominant ever since.

The creation of local costumes was also desired by people residing in areas where little was saved of folk costume material, or where the old folk costume traditions were not appropriate to pass on as a national costume. Thus the national costume became what the folk costumes had never been. These new costumes functioned as "national costumes" and "regional uniforms". They have stimulated new traditions while also keeping alive old dress traditions.

Today national costumes can be divided into various groups based on historic perspectives, with some overlapping between the categories:

3. Bunader som er systematisk rekonstruert på bakgrunn av gamle folkedrakter ut fra kriterier hvor de er fra samme område, periode og har tilhørt samme drakttype.
4. Bunader som er lagd med utgangspunkt i et tilfeldig og mangelfullt, gammelt draktmateriale.
5. Drakter som er delvis eller fritt komponert, eller som har inkorporert mønstre fra andre ting enn klær.

I dag er målet at en gitt bunad skal være en best mulig kopi av en folkedrakt slik den ble brukt på et gitt tidspunkt. Spesielt folkedrakten til fest har fått stor betydning som bunad.

"Nøden lærer naken kvinne å spinne."

Norsk ordtak

Øyer av historie og verdensveven

"Intet land er en øy for seg selv, uansett hvor rikt det er, uansett hvilke naturressurser det har. I en verden som krymper hver dag, i en konkurransepreget tidsalder, der elektronisk kommunikasjon bryter de tausketens barrierer som bygges av diktatorer, kan ikke Indonesia fortsette å ignorere retten til selvbestemmelse for folket i Øst-Timor, eller rettssikkerheten i Indonesia".

Nobelforedrag av José Ramos-Horta. Oslo, 10. desember 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Øst-Timor har heller aldri vært en øy for seg selv. Ingen samfunn er autonome og upåvirket av eksterne impulser og kulturell påvirkning. Øst-Timor fikk sin selvstendighet som nasjon gjennom verdensveven av globale relasjoner, og tekstilhåndverket har opp gjennom historien også vært påvirket av faktorer utenfor øyen.

1. National costumes which represent the latest link in a folk costume development.
2. National costumes based on a folk costume that has gone out of use, but which has not been forgotten.
3. National costumes that are systematically reconstructed based on old folk costumes, the criteria being that they come from the same area and period and have belonged to the same costume type.
4. National costumes that are created based on random and missing old costume materials.
5. Costumes that are partly or freely composed, or that have incorporated patterns from things other than clothing.

Today the goal is that any given national costume shall be the best copy possible of a folk costume used at a certain point in time. Use of the folk costume at celebrations in particular has had great significance for the national costume.

"Need teaches the naked woman to spin."

Norwegian saying

Islands of history and the world's interwoven network

"No country, no matter how rich and endowed with natural resources, is an island unto itself. In an increasingly smaller world and competitive age, where modern electronic communications break the barriers of silence erected by dictators, Indonesia cannot continue to flout the right of the people of East Timor to self-determination and the rule of law in Indonesia".

Excerpt from Nobel speech by José Ramos-Horta. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

Den tradisjonelle tekstiltradisjonen holder på å dø ut. Det vil endre den sosiale og rituelle strukturen på Øst-Timor. Når det tradisjonelle møter det moderne vinner ofte det kommersielle frem på bekostning av det historiske. I dag er deler av tekstilhåndverket produsert for turisme og kommersielt salg og ikke kun som en gave i tradisjonelle allianser. Globaliseringen endrer identitetene. Hvilke konsekvenser vil det få på lang sikt? Vil betydningen av folkedrakter som bindeledd i ekteskap og samfunn miste deler av sin ideologiske funksjon samtidig som nye tilskrives?

Meningene som tilskrives en ting eller et symbol endres ut fra en rekke faktorer. Overgangen fra en gave i en allianse til en økonomisk handelsvare endrer symbolverdien. Når tradisjonelle symboler som folkedrakter blir nasjonale symboler, så mister de også noe av den historiske autensiteten, betydningen og forankringen. Nasjonale folkedrakter blir symboler på enheter som skal skapes. Selv om tekstilhåndverket har utgangspunkt i eksisterende tradisjoner, så overskrider folkedraktene som nasjonale symboler det opprinnelige meningsinnholdet.

Krokodille i paradiset?

En nasjonalistisk ideologi fremhever at det bør være et samsvar mellom den politiske og den etniske eller kulturelle enheten hvor kulturen skal understøtte, bekrefte, synliggjøre og legitimere det hierarkiske statussystemet i den sosiale orden.

En nasjonalstat kan være et mål, men er ikke løsningen. Historisk sett er etnisitet en sterkere identitet enn den nasjonale, og ofte vil ulike grupper tilegne seg fordeler på bekostning av andre. Etnisitetsspolitikk er legitimt når man er undertrykt, men blir raskt en hersketeknikk når en gruppe er kommet i posisjon. I en fleretnisk nasjonalstat er en etnisk minoritet en gruppe som ikke er politisk dominerende, men som er en etnisk kategori.

East Timor has never been an island unto itself. No society is autonomous or unaffected by external impulses and cultural influence. East Timor gained its independence as a nation through the world's interwoven network of global relations. The textile handicraft has also been influenced by outside factors throughout history.

The traditional textile culture is about to die out. This will change the social and ritual structure of East Timor. When traditional meets modern, the modern and the commercial forces usually win, at the expense of the historical. Today, sections of the textile handicraft produce items for tourism and commercial sale, and no longer just gifts for within the traditional alliances. Globalisation changes identities. What consequences will this have in the long run? Will the significance of folk costumes as a connecting link in marriage and society lose some of its ideological function, at the same time as new ideas come along?

Meanings ascribed to things or symbols change dependent upon many factors. The gift in an alliance becoming an economic commodity changes the value of this symbol. When traditional symbols such as folk costumes become national symbols, they also lose some of their historic authenticity, significance and foundation. National folk costumes become symbols of things which will be created. Even though the textile handicraft is based on existing traditions, the folk costumes as national symbols override their original purpose and significance.

Crocodile in paradise?

A nationalistic ideology emphasizes the need for conformity between the political and the ethnic or cultural, where culture supports, affirms, displays and legitimizes the hierarchical status system in the social order.

*Biskop Belo og Ramos-Horta mottar Nobels Fredspris for 1996, Oslo
Foto: Luis Corte-Real*

*Bishop Belo and Ramos-Horta receiving the Nobel Peace Prize for 1996, Oslo
Photo: Luis Corte-Real*

Over 90% av befolkningen er katolikker, men det er minoriteter med protestansk, muslimsk, buddhistisk og hindu bakgrunn. Øst-Timors befolkning består av flere etnolingvistiske grupper og landet er delt inn i 13 distrikter. Det er 15-20 ulike språk eller særegne dialekter hvorav to språk er offisielle.

Øst-Timors etniske og religiøse minoriteter er garantert sikkerhet i landets konstitusjon. I 2002 og 2003 har muslimske moskeer blitt vandalisert og minoriteter trakassert.

Er en felles undertrykt fortid tilstrekkelig til å skape en fredelig og samlende fremtid?

Nobels fredspris 1996

Carlos Filipe Ximenes Belo og José Ramos-Horta har fått Nobels fredspris for 1996 for sin langvarige innsats for en rettferdig og

A national state can be the goal, but not the solution. Historically, ethnicity is a stronger identity than the national, as different groups often allow themselves advantages at the expense of others. Ethnicity politics is legitimate when one is oppressed, but quickly becomes a ruling technique when a particular group has come into power. In a multi-ethnic national state, an ethnic minority is a group that is not politically dominating, but is instead an ethnic category.

On East Timor over 90% of the population is Catholic, but there are also minorities with Protestant, Muslim, Buddhist and Hindu backgrounds. East Timor's population is made up of several ethno-linguistic groups and the country is divided into 13 districts. There are 15-20 different languages or distinctive dialects, two languages of which are official.

East Timor's ethnic and religious minorities are guaranteed safety in the country's constitution. In 2002 and 2003, however, Muslim mosques were vandalized and minorities harassed.

Is a common suppressed past sufficient for creating a harmonic and collective future?

Nobel Peace Prize 1996

Carlos Filipe Ximenes Belo and José Ramos-Horta have been awarded the Nobel Peace Prize for 1996 for their long-lasting efforts to achieve a just and peaceful solution to the twenty-year-old conflict in East Timor... The conflict in East Timor has been called "the forgotten conflict". It has not, however, been completely forgotten, having figured on the international agenda, with varying degrees of prominence, throughout those twenty years. But it has so to speak never caught on. There have been so many other interests and regards to attend to, and East Timor is so small. Rarely has the cynicism of world politics been more clearly demonstrated. The numerous considerations of "Realpolitik" have enabled an exceptionally brutal form of neocolonialism to

fredelig løsning på den 20 år gamle konflikten i Øst-Timor... Konflikten i Øst-Timor er kalt "den glemte konflikt". Den har ikke vært aldeles glemt, den har med varierende styrke figurert på den internasjonale dagsorden gjennom alle de 20 år. Men den har liksom aldri fenget. Det har vært så mange andre interesser og hensyn å ivareta, og Øst-Timor er så lite. Sjelden har vi fått demonstrert kynismen i verdenspolitikken klarere. Under mange "realpolitiske" avveininger har det kunnet finne sted en usedvanlig brutal form for neokolonialisme. Av en befolkning på mellom 600 og 700,000 er nærmere 200,000 døde direkte eller indirekte som resultat av den indonesiske okkupasjon. Og overgrepene fortsetter i dag. Mange er de land som har prioritert det "realpolitiske" samarbeid med Indonesia over hensynet til Øst-Timor. I denne tilsynelatende håpløse situasjon har våre to prisvinnere utrettelig arbeidet for en rettferdig og fredelig ordning for sitt folk... Ramos-Horta var en av de ledende i Fretilin der han tilhørte den moderate fløy som hadde sosialdemokratiet som sitt ideal... Biskop Belo har... igjen og igjen gått imellom, forsøkt å forsones, megle og mildne motsetningene og derved spart mange liv".

Utdrag av foredrag til lederen i Den Norske Nobelkomite, Francis Sejersted. Oslo, 10. desember 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Den virkelige vinner av Nobels fredspris i 1996 er vår åndelige leder, Dom Carlos Filipe Ximenes Belo. Han er selve legemliggjørelsen av det østtimoresiske folkets ukuelighet, morlaske rettskaffenhet, verdighet og identitet, og dets lange søken etter fred og frihet... Befolkningen i Øst-Timor skylder sin kirke så å si alt. Derfor er nobels fredspris 1996 en hyllest til hele kirken, til de uredde prestene, nonnene og legmedarbeiderne og menneskene i Øst-Timor.

[...] Denne talen tilhører en annen som skulle stått her i dag. Han er en fremragende mann med mot, toleranse og statskunst. Likevel er denne mannen i fengsel uten å ha begått noen annen forbrytelse enn å ha visjoner om fred, frihet og verdighet for sitt folk.

take place. Of a population of between six and seven hundred thousand, nearly two hundred thousand have died as the direct or indirect result of the Indonesian occupation. And the violations are still taking place today. Many are the countries which have given higher priority to their "Realpolitical" cooperation with Indonesia than to regard for East Timor. This is the apparently hopeless situation in which our two Laureates have so untiringly striven for a just and peaceful arrangement for their people... Ramos-Horta was a Fretilin leader, one of the moderates whose ideal was social democracy. ... Bishop Belo... again and again, has intervened, trying to reconcile and mediate and lessen confrontation, and in doing so he has saved many lives".

Excerpt from speech by the Chairman of the Norwegian Nobel Committee, Francis Sejersted. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

The real winner of the 1996 Nobel Peace Prize is our spiritual leader, Dom Carlos Filipe Ximenes Belo. He is the embodiment of the East Timorese people's resilience, moral rectitude, dignity and identity, and its long quest for peace and freedom... The people of East Timor owe almost everything to their Church. Hence, the 1996 Nobel Peace Prize is a tribute to the whole church, the courageous priests, nuns and lay workers and the people of East Timor.

[...] This speech belongs to someone else who should be here today. He is an outstanding man of courage, tolerance and statesmanship. Yet, this man is in prison for no crime other than his ideas and vision for peace, freedom and dignity of his people.

Xanana Gusmão, leader of the people of East Timor, remains incommunicado in a prison thousands of miles away from his country. His trial in 1993 was universally condemned as a charade and was no more valid than the Dutch imprisonment and trial of the late President Sukarno, founding father of the Indonesian Republic.

Through Xanana, I bow to my people with profound respect, loyalty and humility because they are the martyrs, the real heroes and peace-makers. [Xanana Gusmão became East Timor's first president]

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

Xanana Gusmão, leder for folket i Øst-Timor, sitter i isolat i et fengsel fjernt fra sitt fedreland. Rettsaken mot ham i 1993 ble verden over fordømt som en farse uten større gyldighet enn Nederlands fengsling og rettsak mot avdøde president Sukarno, grunnleggeren av Republikken Indonesia.

Gjennom Xanana bukker jeg dypt for mitt folk med den dypeste respekt, lojalitet og ydmykhet, fordi dette er martyrene, de virkelige heltene og fredsskaperne [Xanana Gusmão ble Øst-Timors første president]

Utdrag av Nobelforedraget til José Ramos-Horta. Oslo, 10. desember 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

[Jeg vil] si det med ordene til Terents "homo sum; humani nihil a me alienum poto" (Terents 1, 1, 25).

"Som menneske kan jeg ikke være likegyldig overfor det som angår mennesket".

Som medlem av et folk, må jeg dele dets folks skjebne. Jeg påtar meg dette mandatet fullt og helt, vel vitende om de risikoene som en slik holdning vil medføre. Å strebe etter å forsvare menneskers rettigheter er ikke bare et privilegium for dem som styrer folkets skjebne eller som nyter høye stillinger i samfunnet, men det er en plikt for enhver, uansett rang eller status.

Som en mann av kirken påtar jeg meg oppgaven å belyse og fordømme alle menneskelige forhold som ikke samsvarer med Kristendommens idéforestillinger og som strider mot kirkens lære om menneskeheten.

[...] Men mennesket består ikke bare av det åndelige – mennesket må frelses i sin helhet – både i det menneskelige og det åndelige. I en slik sammenheng vil en katolsk biskop aldri være likegyldig når han ser at et folks muligheter for menneskelig utfoldelse på alle hold ikke respekteres [...].

[...] Jeg tar denne samme appell [Yitzak Rabins] til min egen og sier: "Stans blodsutgyttelsene". Og jeg føyer til: Stans

Excerpt from Nobel speech by José Ramos-Horta. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Taking the words from Terentius: "homo sum; humani nihil a me alienum poto" (Terentius 1, 1, 25).

"As man, as human being, I can not stay indifferent in front of what concerns man".

As a member of a people, I have to share the destiny of the people, taking upon myself completely this mandate, knowing the risks that such attitude will involve. Striving for the defense of the rights of all peoples is not only the privilege of those guiding the destiny of the people or those enjoying lofty positions in society, but it is the duty of everyone whatever rank or status.

As a member of the Church, I take it upon myself the mission of enlightening and denouncing all human situations which are in disagreement with the Christian concept and contrary to the teaching of the Church concerning all mankind.

[...] But mankind is not limited to a spiritual dimension, one should be saved as a whole, human and spiritual. In this aspect, any Catholic Bishop shall never be indifferent when a people's possibilities for human realization, in all dimensions, are not respected [...].

[...] Making mine this same appeal [Yitzak Rabin's] I say: "Stop blooshed". And I add: Stop oppression. Stop violence. Stop conflict. Let us sit down around a table and understand eachother, because we can not tolerate extending for a long time the suffering of the people of East Timor [...The Truth is] as Father Antonio Vieira states: "War, this monster, what it is doing, even God is not secure in the altar".

Excerpt from Nobel speech by Carlos Filipe Ximenes Belo. Oslo, December 10, 1996.

© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

undertrykkelsen. Stans volden. Stans konflikten. La oss sette oss ned rundt et bord og forstå hverandre, fordi vi kan ikke tillate at folket i Øst-Timor må fortsatt lide [...Alvoret er] slik som pater Antonio Vieira har uttrykt det: "Krig, dette monster, med det den gjør er selv ikke Gud sikker på alteret".

Utdrag av Nobelforedraget til Carlos Filipe Ximenes Belo.
Oslo, 10. desember 1996.
© The Nobel Foundation, Stockholm, 1996.

Fra storpolitikk til vanlige mennesker

Øst-Timor er et av verdens fattigste land men har potensial til å være selvberget når det gjelder de fleste jordbruksvarer, kjøtt og fisk, og landet har store reserver av olje, naturgass, marmor og mangan.

Tais har ikke tradisjonelt vært solgt som kommersiell vare. Selv om folkedraktene har hatt stor verdi i alliansene, så har ikke denne verdien tidligere blitt omsatt til penger som kan sikre en bærekraftig økonomi.

Hvordan vil det gå med den lokale tekstilproduksjonen i Øst-Timor? Alle kulturer endrer seg kontinuerlig, og kanskje er det positivt at den lokale veven blir enda mer integrert i verdensveven hvor tekstilhåndverket videreføres på kommersielle premisser som kan være med på å sikre en økonomisk utvikling for Øst-Timor.

Utviklingen av *tais*-industrien har potensialet til å være en økonomisk forbedring og en etterlenget inntektskilde for marginaliserte grupper i samfunnet generelt og for kvinner spesielt.

"[Women] make tais because it is the culture of Timor. Before in Indonesian times the selling price was much cheaper, not good. When we came back from being refugees we sold soap powder to get enough money to make tais again. We have no

From high politics to average people

East Timor is one of the world's poorest countries, yet it is potentially self-sufficient in most agricultural goods, meat and fish. It has large reserves of oil, natural gas, marble and manganese.

Tais has not traditionally been sold as a commodity. Even though folk costumes have been valuable in alliances, this value has previously not been converted into income to ensure a sustainable economy.

How will it go with the local textile production in East Timor? All cultures are continuously changing. Perhaps it is positive that the local loom become even more integrated in the interwoven global network. Commercializing the textile handicraft would assist economic development in East Timor.

The development of the *tais*-industry has the potential to create economic improvement and much needed income for society's marginal groups in general, and for women in particular.

"[Women] make tais because it is the culture of Timor. Before, in Indonesian times, the selling price was much cheaper, not good. When we came back from being refugees we sold soap powder to get enough money to make tais again. We have no other way to make money".

Senora Lidia de Yesus.

"We must develop the tais product and look for an avenue to open a good place for marketing. People in Timor have the capacity to weave tais and many other crafts, but who is going to buy them?"

Senora Maria Fatima Pinto.

How will commercialization and nationalizing folk costumes and the textile handicraft influence tradition and the hope

other way to make money”.

Senora Lidia de Yesus.

“We must develop the tais product and look for an avenue to open a good place for marketing. People in Timor have the capacity to weave tais and many other crafts, but who is going to buy them?”

Senora Maria Fatima Pinto.

Hvordan vil kommersialiseringen og nasjonaliseringen av folkedraktene og tekstilhåndverket påvirke tradisjonen og håpet om å skape en bedre fremtid? Er vi mer opptatt av å bevare tradisjonen for tradisjonens skyld enn av menneskene som gjennom sitt virke skaper en fremtid og viderefører en levende tradisjon som påvirker og påvirkes av den globale verdensveven?

I Norge forsvant de tradisjonelle folkedraktene på slutten av 1800-tallet, men tradisjonen ble videreført på andre premisser med bunaden som et nasjonalt symbol. Vil det samme skje i Øst-Timor?

Intet land er en øy for seg selv og endringer skjer ut fra både eksterne påvirkninger og lokale initiativer. Det tradisjonelle tekstilhåndverket står foran flere utfordringer i den globale verdenen. Samtidig vil kunnskap om tradisjonelt håndverk bli videreført på nye premisser til kommende generasjoner ved at tekstilproduksjonen kan være en økonomisk levevei for Øst-Timors fattige kvinner. Det i seg selv må også være et mål, med ordene til Carlos Filipe Ximenes Belo:

“Som menneske kan jeg ikke være likegyldig overfor det som angår mennesket”.

for creating a better future? Are we more concerned with preserving tradition for tradition's sake? Or are we also concerned about the people who create a future through this kind of work, and who pass on a living tradition that influences and is influenced by the global interwoven network?

In Norway, traditional folk costumes disappeared at the end of the 1800's, but the tradition was handed down on different terms, with the national costume becoming a national symbol. Will the same happen in East Timor?

No country is an island unto itself. Changes occur due to both external influences and local initiatives. The traditional textile handicraft faces several challenges in the global world. Yet knowledge about traditional handicrafts will be passed along on new terms to coming generations. Thus textile production could become an economic career for East Timor's impoverished women. That in itself must be a goal, as expressed in the words of Carlos Filipe Ximenes Belo:

“As man, as human being, I can not stay indifferent in front of what concerns man”.

Foto: Ruy Cinatti
Photo: Ruy Cinatti

Takk til / Acknowledgement:

The Norwegian Nobel Institute

Litteratur / Literature

Anderson, B. 1993. *Imagined Communities* Verso. London.

Barth, F. (1969) 'Introduction'. In Barth, F. (ed.) *Ethnic Groups and Boundaries*: 9-38. Universitetsforlaget. Oslo.

Bunad- og folkedraktrådet. 2003. *Norske bunader. Bakgrunn, rekonstruksjon, bruk*. Bunad- og folkedraktrådet. Lillehammer.

Dickinson, G. L. 1926. *The International Anarchy, 1904-1914*. George Allen & Unwin Ltd. London

Eriksen, T. H. 1993. *Ethnicity & Nationalism*. Pluto Press. London.

Eriksen, T. H. 1993. Små steder – store spørsmål. En innføring i sosialantropologi. Universitetsforlaget. Oslo.

Eriksen, T. H. 1996. *Kampen om fortiden*. Aschehoug. Oslo.

Fundação Oriente. 1989. *People of Timor, People of Timor. Life, alliance, death*. Instituto de Investigação Científica Tropical. Lisboa.

Jannisa, G. 1997. *The Crocodile's Tears. East Timor in the Making*. Lund Dissertations in Sociology 14. Lund University. Lund.

Kohen, A. & Taylor, J. 1977. *An Act of Genocide: Indonesia's Invasion of East Timor*. TAPOL. London.

Löfgren, O. 1993. The cultural grammar of nation-building: The nationalization of nationalism. In Anttonen, P. J. & Kvideland, R. (eds.). *Nordic frontiers: Recent issues in the study of modern traditional culture in the Nordic countries*: 217–38. Nordic Institute of Folklore. Turku.

Marcel, M. 1995. *Gaven: utvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. Cappelen's populære skrifter. Cappelen. Oslo.

Pilger, J. 2002. *The New Rulers of the World*. Verso. London.

Østigård, T. 2004. Gammel fremtid eller demokratisk fortid? Arkeologiske perspektiver på Israel – Palestina-konflikten. *Babylon*. Vol. 2, No. 2: 80-89.

Internett / Internet

www.alolafoundation.org

www.turismotimorleste.com